OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

24.3.2025

Lausunto kansalaisaloitteesta KAA 2/2024 vp Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle.

Kansalaisaloitteen KAA 2/2024 vp pääasiallinen ehdotus

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että kannabiksen käyttö, hallussapito, omatarveviljely, valmistus ja myynti sallitaan ikärajoin ja asetetaan kannabikselle vero, jolla korvataan sen aiheuttamat haitat yhteiskunnalle. Lisäksi lakialoitteessa ehdotetaan kannabiksen käyttömerkintöjen sekä vähäisestä kasvatuksesta ja myynnistä aiheutuneiden rikosrekisteri- ja muiden vastaavien merkintöjen poistamista.

Nykytila

(a) Kansallinen lainsäädäntö

Huumausainelain 5 §:n 1 momentin mukaan huumausaineen tuotanto, valmistus, tuonti Suomen alueelle, vienti Suomen alueelta, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö on kielletty. Kiellosta voidaan poiketa lääkinnällisissä, tutkimuksellisissa ja valvonnallisissa sekä teollisen käytön tarkoituksissa siten kuin niistä erikseen säädetään huumausainelaissa tai muualla laissa säädetään. Kyseessä on yleiskielto eli huumausaineisiin liittyvät teot ovat lähtökohtaisesti kielletty, ja kiellosta voidaan poiketa erityissäännöksellä.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Kannabiksen vaikuttavaa ainesosaa eli tetrahydrokannabinolia (THC) luokitellaan valtioneuvoston huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista annetussa asetuksessa huumausaineeksi.

Rikoslain 50 luvun 1 §:n mukaan huumausainerikoksesta tuomitaan se, joka laittomasti 1) valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä kokapensasta, kat-kasvia (Catha edulis) tai Psilosybe-sieniä; 2) viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkoa, hamppua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa; 3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta; 4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta; tai 5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta. Rangaistukseksi on säädetty sakkoa tai vankeutta enintään kahdeksi vuodeksi.

Luvun 2 §:n nojalla teko voidaan arvioida törkeänä huumausainerikoksena, jos huumausainerikoksessa 1) rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta; 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä; 3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa; 4) aiheutetaan usealle ihmiselle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa; tai 5) levitetään huumausainetta alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistukseksi on säädetty vähintään yksi vuotta ja enintään 10 vuotta vankeutta.

Edelleen luvun 2 a §:n mukaan huumausaineen käyttörikoksesta tuomitaan se, joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta. Rangaistukseksi on säädetty sakkoa tai vankeutta vähintään kuusi kuukautta.

Rikoslain huumausainetta koskevat säännökset soveltuvat laittomiin tekoihin. Kuten huumausainelain 5 §:stä käy ilmi oikeusjärjestelmä sallii huumausaineisiin liittyviä tekoja tietyissä laissa tarkemmin määritellyissä tilanteissa eivätkä ne luonnollisesti kuulu rangaistavuuden piiriin.

(b) Kansainvälinen ja EU-lainsäädäntö

Huumausaineiksi katsottavien aineiden listat ja kielletyt teot perustuvat vuonna 1961 tehtyyn Yhdistyneiden Kansakuntien huumausaineyleissopimukseen (Single convention on narcotic drugs, 1961, SopS 43/65), jota on muutettu vuonna 1972 tehdyllä

pöytäkirjalla (SopS 42/1975). Kansainvälistä yhteistyötä on laajennettu koskemaan psykotrooppisia aineita vuonna 1971 tehdyllä yleissopimuksella (Convention on psychotropic substances, SopS 60/76) sekä yleissopimuksella laitonta huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kauppaa vastaan (SopS 44/1994), jäljempänä Wienin huumausaineyleissopimus.

Sopimukset eivät velvoita säätämään käyttöä rangaistavaksi, ja niitä on yleisesti tulkittu niin, etteivät ne velvoita säätämään rangaistavaksi sopimuksen alaisten aineiden hallussapitoa omaan käyttöön (HE 180/1992 vp. s. 5). Wienin huumausaineyleissopimuksen 3 artiklan Rikokset ja seuraamukset 1 kohdan mukaan kunkin sopimuspuolen tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin määrätäkseen omassa lainsäädännössään rikokseksi tahallinen hampun viljely tarkoituksena vuoden 1961 yleissopimuksen ja muutetun vuoden 1961 yleissopimuksen määräysten vastainen huumausaineiden tuotanto (1 kohta alakohta ii). Sopimuksen 3 artiklan 2 kohta edellyttää, että kunkin sopimuspuolen on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin määritelläkseen omassa lainsäädännössään rikoksiksi viljelyn henkilökohtaiseen käyttöön, silloin kun siihen syyllistyminen on tahallista. Velvoitetta kuitenkin lievennetään edellyttämällä, että tässä voidaan ottaa huomioon sopimusosapuolen perustuslain periaatteet ja oikeusjärjestelmän keskeiset käsitteet.

Suomen huumausainelaissa viitataan myös aineisiin, joiden sisällyttämisestä huumausaineen määritelmään ulotettiin neuvoston puitepäätöksellä 2004/757/YOS koskemaan uusia psykoaktiivisia aineita, ja muutettuna direktiivillä (EU) 2017/2103. Puitepäätös sisältää kriminalisointia koskevia velvoitteita. Puitepäätös koskee kuitenkin nimensä mukaisesti huumausaineen kauppaa eikä käyttöä. Hallussapito on puitepäätöksen mukaan säädettävä rangaistavaksi, jos se tapahtuu tuotantoa tai levittämistä varten. Rangaistavuutta koskevia velvoitteita rajaa yleinen rajoitussäännös, jonka mukaan puitepäätöksen soveltamisalaan ei kuulu toiminta, jos tekijä harjoittaa sitä yksinomaan henkilökohtaista käyttöään varten kansallisessa lainsäädännössä määritellyllä tavalla (artikla 2). Lausuma liittyy puitepäätöksen johdannon kohtaan 4, jossa todetaan, että Euroopan unionissa on toissijaisuusperiaatteen mukaisesti keskityttävä kaikkein vakavimpien huumausainerikosten torjuntaan. Tietynlaisen henkilökohtaiseen käyttöön liittyvän toiminnan jättäminen puitepäätöksen soveltamisalan ulkopuolelle ei kuitenkaan merkitse neuvoston ohjeen antamista siitä, kuinka jäsenvaltioiden pitäisi käsitellä tällaisia tapauksia kansallisessa lainsäädännössään (HE 53/2006 vp, s. 9). Rajoitussäännös ja johdantolause olivat aikanaan kompromissi, jolla jäsenvaltioiden erimielisyydet käytön rangaistavuuden osalta saatiin ratkaistua.

Oikeusministeriön arviointi

Oikeusministeriö ei pidä lakialoitetta perusteltuna. Lakialoitteessa ehdotettujen toimenpiteiden merkitys edellyttää enemmän tutkimustietoa. Ministeriön näkökulmasta on kuitenkin hyvä, että kannabikseen liittyvien tekojen kontrollista käydään yleistä keskustelua.

Kansalaisaloitteella tavoitellaan haittojen minimointia yksilöille ja yhteiskunnalle. Näiden sinänsä hyväksyttävien tavoitteiden saavuttamiseen on perusteltua harkita muita kuin lakialoitteessa ehdotettuja keinoja. Nykyisen kontrollijärjestelmän tarkoituksenmukaisuutta on sinänsä syytä arvioida jatkuvasti.

Kansalaisaloite johtaisi rangaistavan käyttäytymisen alan supistumiseen, kun teot, joita nykytilassa luokitellaan laittomaksi, siirtyisivät laillisuuden piiriin. Sellaiset teot, joita ei saatettaisi lailliseksi, olisivat edelleen rangaistavia.

Lakialoitteessa mainitut tekotavat ovat käyttö, hallussapito, viljely, valmistus ja myynti. Lakialoitteesta ei käy ilmi, minkälaiset konkreettiset teot kunkin tekotavat sisällä halutaan saattaa lailliseksi tai minkälaisilla lainsäädäntömuutoksilla aloitetta halutaan toteuttaa. Selkeä rajanveto laillisten ja laittomien toimien välillä on tärkeä rikosoikeusjärjestelmän ennakoitavuuden kannalta.

Erityisasiantuntija Venus Mahmood